CHARAKTERYSTYKA WYBRANYCH LEKSEMÓW Z ZAKRESU „CZŁOWIEK I ŚWIAT DUCHOWNY”

Helena Krasowska
Varşovia

W niniejszym artykule zajmę się charakterystyką wybranego słownictwa polskojęzycznych Górali bukowińskich mieszkających dziś w sześciu wsiach na Bukowinie podzielonej między Rumunię a Ukrainą.

Polacy na Bukowinę przybyli szlakami migracyjnymi z trzech kierunków – z południowo-wschodniej Galicji, Małopolski oraz rejonu Czadcy, obecnie znajdującego się w granicach Słowacji. Najbardziej charakterystyczny jest trzeci z tych kierunków – szlak Górali. Korzenie tej grupy sięgają daleko w przeszłość południowego Śląska i pogranicza śląsko-małopolskiego. W wyniku przeludnienia Czadeckiego od 1803 r. rozpoczęła się migracja polskiej ludności na Bukowinę.

Na Bukowinę przenieśli swoje kulturowe elementy, ale mieszkając na terytorium wielokulturowym i wielojęzycznym przejęli też cechy najbardziej reprezentatywne.

Słownik Etnologiczny[1] według O. Kolberga podaje: **kultura ludowa** to „Lud, jego zwyczaje, sposób życia, mowa, podania, przysłowia, obrzędy, gusła, zabawy, pieśni, muzyka i tańce”. Wiąże się z tym także znany podział kultury na kulturę materialną i kulturę duchową.

Nas interesować będzie tu kultura duchowa i jej związki z językiem, poprzez przyglądanie się relacji kultura → język. Zainteresowanie związkami kultury i języka musi prowadzić do źródeł kultury. Bardzo często utożsamiamy te źródła z kulturą ludową, z folklorem. Natomiast w świadomości i w refleksji istotną rolę w śledzeniu wątków kulturowych odgrywa język. Często o wzajemnych wpływach międzykulturowych świadczą bowiem nazwy poszczególnych faktów. Wśród mieszkańców wsi o ludności mieszanej dochodzi do wzajemnych wpływów, a w konsekwencji do procesu ujednolicania zjawisk kulturowych.

„Bukowina stanowiła niezwykła mozaikę językową i wyznaniową. Żadna grupa etniczna czy wyznaniowa, ściśle na tej wąskiej przestrzeni współżyjąca ze wszystkimi pozostałymi grupami, nie mogła w sferze zwyczajów pozostać

BDD-A24340 © 2005 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:38 UTC)

integralna" – K. Feleszko.

Kultura w której odzwierciedleniem jest język sięga głębszych pokładów ludzkiego życia. Znajduje zaś swój wyraz w obyczajowości, pieśniach ludowych, w całej narodowej tradycji. Pamięć o obyczajach narodowych, jego źródłach, czyli o sposobie życia i postępowania przodków, powinna być przedmiotem specjalnej troski. Każdy człowiek ma swoją tożsamość, rodowód, historię i język. Człowiek przyzwyczajony do języka gwarowego, przyjmuje go jako coś zupełnie naturalnego i nie zastanawia się nad jego rolą we współczesnym świecie. Traktuje go jako instrument porozumienia się z najbliższymi w kręgu rodzinnym, czy szerzej: w kręgu regionalnym. Gwara odpowiada nieuświadomionym potrzebom ludu wiejskiego, który ją tworzył przez pokolenia dla potrzeb współżycia, im dalej w przeszłość tym bardziej wspólnotowego.

Słownictwo kultury duchowej w OKAD przedstawia się bardzo skąpo, można natomiast sięgnąć po inne prace opisujące je z różnych terenów, np. ze wsi Stara Huta w powiecie buczackim[2] lub po opis zimowych obrzędów dorocznych obrzędy na Wileńszczyźnie[3].

Słownictwo z zakresu kultury duchowej dotyczy m.in. magii, wróżb, ale i obrzędów rodzinnych lub świąt dorocznych; wiąże się z tym także słownictwo instrumentów muzycznych. W moich badaniach z sześciu wsi zebrano 43 leksemy, które poddaję metodzie polegającej na sprawdzeniu wariantywności leksyki dotyczącej kultury duchowej

I. Ten sam wyraz:

1. We wszystkich zbadanych miejscowościach znane są wspólne **- 23 leksemy**:
bosorka 'wróżka zabierająca mleko od krowy'
Boże Narodzynie 'Boże Narodzenie'
bratki 'grupa, ludzi odwiedzająca z kolędą rodziny w Dzień Bożego Narodzenia'
chram 'odpust w parafii'
cynter' 'cmentarz'
drużka 'druhna na weselu'
kalfa 'osoba odpowiedzialna za stosowny zapis i zebranie pieniędzy'
klaka 'bezpłatna pomoc sąsiedzka'
kocianki 'bazie, kwiaty z wierzby, które święci się w Palmową Niedzielę'
łubek 'wspólne posiedzenie wieczorem przy zmarłym'
mloducha/młoducha 'panna młoda'
mlody/młody 'pan młody'
mohorycz 'postawić komuś flaszkę za coś'

BDD-A24340 © 2005 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:38 UTC)

mosza ‘babka odbierająca poród’
ostatki ‘zapusty, ostatnie dnie karnawału’
pisanki ‘Wielkanocne jaja malowane’
piszczołka ‘piszczałka’
pogrib ‘pogrzeb’
połażniczka ‘choinka na Boże Narodzenie’
pomana ‘jałmużna, datek ofiarny’
pszenica ‘potrawa wigilijna z pszenicy, maku i miodu, kutia’
truhla ‘trumna’
zestria ‘wiano panny młodej’ (DPu, SHu, Tu, PMr, NSr, Pr)

2. W pięciu zbadanych miejscowościach znane są wspólne – **3 leksemy**:
bosor ‘mężczyzna, który zna się na wróżbach’ (DPu, SHu, Tu, NSr, Pr)
harmonijka ‘drumla’ (DPu, SHu, Tu, PMr, Pr)
trumba ‘trąba, trąbita’ (DPu, Tu, PMr, NSr, Pr)

3. W czterech zbadanych miejscowościach wspólne są **– 4 leksemy**
czimpoj ‘gajdy, dudy’ (DPu, Tu, NSr, Pr)
klaka na prindzenie ‘prządki’ (DPu, PMr, NSr, Pr)
wiano ‘wiano panny młodej’ (DPu, PMr, NSr, Pr)
wilia ‘Dzień przed Bożym Narodzeniem, wigilia’ (SHu, PMr, NSr, Pr)

4. W trzech zbadanych miejscowościach znanych jest – **6 leksemów**
adwent ‘adwent przed Bożym Narodzeniem’ (PMr, NSr, Pr)
drymba ‘drumla’ (DPu, Tu, NSr)
haldamasz ‘postawić, komuś flaszkę za coś’ (Tu, PMr, Pr)
napriondki ‘prządki’ (Tu, NSr, Pr)
post ‘adwent przed Bożym Narodzeniem’ (DPu, SHu, Tu)
pridane ‘wiano panny młodej’ (DPu, SHu, Tu)

5. W dwu zbadanych miejscowościach znany jest - **1 leksem**
weczeria świenta ‘Dzień przed Bożym Narodzeniem, wigilia’ (DPu, Tu)

II. Wyrazy charakterystyczne tylko dla jednej z badanych miejscowości:

1. Dla Dolnych Piotrowiec - **1 leksem**
żenich ‘pan młody’
2. Dla Starej Huty – **3 leksemy**

BDD-A24340 © 2005 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:38 UTC)

buhaj ‘gajdy, dudy’
hajzy ‘prządki’
trembita ‘trąba, trąbita’
3. Dla Tereblecza – **2 leksemy**
młoda ‘panna młoda’
połażniczka ‘gałązka drzewa owocowego, służąca do składania życzeń rano we wigilię’
Nie ma w zebranym materiale takich leksemów, które znane są tylko w poniższych wsiach.
4. Dla Pojany Mikuli – 0
5. Dla Nowego Sołońca – 0
6. Dla Pleszy – 0

Dla scharakteryzowania omawianego słownictwa posłużę się podziałem mówiącym o pochodzeniu leksyki używanej przez Górali bukowińskich.

III. Słownictwo zgodne z:

1. Językiem ogólnopolskim:

adwent ‘adwent przed Bożym Narodzeniem’ (PMr, NSr, Pr)
drużka ‘druhna na weselu’
harmonijka ‘drumla’ (DPu, SHu, Tu, PMr, Pr)
młoda ‘panna młoda’ (Tu)
młody ‘pan młody’
ostatki ‘zapusty, ostatnie dnie karnawału’
pisanki ‘Wielkanocne jaja malowane’
post ‘adwent przed Bożym Narodzeniem’ (DPu, SHu, Tu)
wiano ‘wiano panny młodej’ (DPu, PMr, NSr, Pr)

a) leksemy równobrzmiące z polszczyzną ogólną, lecz o odmiennym znaczeniu:
buhaj ‘gajdy, dudy’
pszenica ‘potrawa wigilijna z pszenicy, maku i miodu, kutia’

b) z formą gwarową:
Boże Narodzynie ‘Boże Narodzenie’
piszczołka ‘piszczałka’
trumba ‘trąba, trąbita’ (DPu, Tu, PMr, NSr, Pr)
wilia ‘Dzień przed Bożym Narodzeniem, wigilia’ (SHu, PMr, NSr, Pr)

BDD-A24340 © 2005 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:38 UTC)

2. Z dialektem Śląskiem:
cynter' ‘cmentarz’ AJPP, m. 22 tylko w Wys i Czarne (Czadeckie); z łac. *cimentarium*, a tu z słc. *cintarin*;
kocianki ‘bazie, kwiaty z wierzby, które święci się w Palmową Niedzielę’ z południowego Śląska AJŚ, m. 192;
mloducha ‘panna młoda’ AJŚ, 704 południowy zasięg wyrazu *młoducha;* por. słc. *mladucha* ‘panna młoda, narzeczona’

3. Słownictwo wspólne dla Górali bukowińskich występujące w gwarach ukraińskich i rumuńskich na Bukowinie:
bratki ‘grupa, ludzi odwiedzająca z kolędą rodziny w Dzień Bożego Narodzenia’
buhaj ‘gajdy, dudy’
chram ‘odpust w parafii’
kalfa ‘osoba odpowiedzialna za stosowny zapis i zebranie pieniędzy’
klaka ‘bezpłatna pomoc sąsiedzka’
łubek ‘wspólne posiedzenie wieczorem przy zmarłym’
mohorycz ‘postawić, komuś flaszkę za coś’
mosza ‘babka odbierająca poród’
trembita ‘trąba, trąbita’
pomana ‘jałmużna, datek ofiarny’
zestria ‘wiano panny młodej’ (DPu*, SHu, Tu, PMr*, NSr, Pr)

Zebrany materiał z sześciu wsi Górali bukowińskich zawiera 43 leksemy, w tym dla wszystkich badanych miejscowości wspólne są 23 leksemy. Zachowano tu 9 leksemów ogólnopolskich, dwa leksemy zatem mają inne znaczenie: *buhaj* oznacza w Starej Hucie na Bukowinie ‘rodzaj instrumentu muzycznego: gajdy, dudy’, a *pszenica* na całej Bukowinie to również ‘najważniejsza potrawa wigilijna z maku i miodu zwana też kutią’. Są też leksemy polskie różniące się jedynie wymową gwarową. Na szczególną uwagę zasługują leksemy wspólne z gwarami rumuńskimi i ukraińskimi na terenie Bukowiny; mają one czasami szersze zasięgi.

Leksem *bosorka* w znaczeniu ‘wróżka, zabierająca mleko od krowy’ znany jest we wszystkich polskich miejscowościach na Bukowinie. *Bosor*, w pięciu z nich, choć informatorzy zaznaczali, że mężczyźni takimi sprawami się nie zajmują. W OKAD IV, m. 5, w znaczeniu ‘kobieta mająca siłę wyższą, wróżka’ spotykamy na terenie Słowacji i Czech w trzech punktach w Polsce i dwóch na Ukrainie. Atlas ten podaje też inne znaczenia tego leksemu: ‘kobieta lekkiego prowadzenia się’, ‘zła, kłótliwa kobieta’, ‘nocny motyl’. Górale do swojego zasobu słownikowego wyraz ten prawdopodobnie zapożyczyli na Słowacji, z węg. *boszorkány* ‘duch zmarłych,

BDD-A24340 © 2005 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:38 UTC)

straszydło, czarownica' a tu z turecko-tatarskiego.

Na desygnat 'poczęstunek po pracy (wódka i przekąska)' otrzymano dwa leksemy: *haldamasz i mohorycz.* Wyraz *hałdamasz* znany jest w trzech badanych miejscowościach obok formy *mohorycz*, która używana jest we wszystkich badanych wsiach i na terenie całej Bukowiny północnej. W OKAD V, m. 50 obejmuje obszar karpacki Słowacji, Ukrainy i Mołdawii w różnych znaczeniach: 'poczęstunek (winem) po pracy, zakupie i td', 'poczęstunek po bezpłatnej pomocy', 'święto po zakończeniu żniw', 'święto z okazji zakończenia pracy np. budowy domu', 'bezpłatna sąsiedzka pomoc'. AJŚ m. 98 natomiast leksem *h/ołdomaš* podaje z Oszczadnicy w Czadeckiem, a z inną wymową fonetyczną też w Istebnej i na południe od regionu orawskiego. Występuje też w gwarach rumuńskich *aldămaş, z węg. áldamás,* Rob, 140. Jest to wyraz rzadko używany przez Górali, używaną powszechnie formą jest *mohorycz* w znaczeniu 'poczęstunek po pracy (wódka i przekąska)'.

Występujący we wszystkich badanych miejscowościach leksem *truhla* w znaczeniu 'trumna' ma szerszy zasięg. W OKAD IV, m. 7 przeważa na terytorium Słowackim po Bratysławę, a pojawia się w kilku punktach Polski. Zasięg tego leksemu i jego znaczenie pokazuje również AJŚ m. 393-394. Wyjaśnienia historyczno-etymologiczne nazw 'trumny' podaje J. Siatkowski[4] zaznaczając „czes. *truhla, słc. truhla* (występująca w dialektach środkowej i zachodniej Słowacji; głuż. *truhla* i pol. dial. Z pogranicza czesko-słowacko-polskiego *truhla, truchła, truwła, truła, trugła* 'skrzynia', 'trumna'; z niem. baw. *truhel, trugel* zasięg form niemieckich wydaje się wskazywać, że wymienione wyżej gwarowe formy polskie są przejęte za pośrednictwem czeskim lub słowackim"[5] .

W miejscowościach położonych po stronie rumuńskiej na desygnat 'adwent przed Bożym Narodzeniem' mamy leksem ogpol. *adwent,* natomiast w miejscowościach położonych po stronie ukraińskiej *post.*

Leksem *pridane** w znaczeniu 'wiano panny młodej' znany jest tylko miejscowościom położonym na Bukowinie północnej, jako zapożyczenie z ros. *приданное*, na co sami informatorzy zwracali uwagę.

W dwu zbadanych miejscowościach zachował się staropolski wyraz i znaczenie *weczeria świenta* 'Dzień przed Bożym Narodzeniem, wigilia', jednak w fonetyce ukraińskiej, tj. *ŕ*. Formą staropolską jest wyraz *wilia*, występujący też w SHu, PMr, NSr, Pr. W XIX wieku forma *wilia* używana była powszechnie, dziś już coraz rzadziej. Drugie znaczenie wyrazu *wigilia* to, oczywiście, 'uroczysta kolacja spożywana 24 grudnia'. Podniośle posiłek ten nazywa się *wieczerzą wigilijną*; w nazwie tej przechował się rzadki dziś w polszczyźnie wyraz *wieczerza*, w dawnych wiekach znaczący po prosu 'kolacja, posiłek wieczorny'.

BDD-A24340 © 2005 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:38 UTC)

Dolne Piotrowce jako jedyna z badanych wsi zachowała znany leksem *ženich* obok *młody* w znaczeniu ‘pan młody’ I choć AJŚ m. 702-703 podaje zasięg tego wyrazu na Śląsku bardzo szeroki, to uważam go na Bukowinie za pożyczkę rosyjską, por. *жених и невеста* pan młody i panna młoda’. W OKAD III, m. 59 *ženich* występuje w Czechach i na Słowacji oraz w dwu punktach na Ukrainie. Był to niewątpliwie wyraz ogólnosłowiański.

W Starej Hucie na desygnat ‘gajdy, dudy’ pojawił się leksem *buhaj*, który na Bukowinie znany jest w postaci ‘instrumentu muzycznego, drewnianej beczułki z końskim ogonem, umocowanym u góry beczki skórą’. OKAD IV, m. 11 nie notuje tego leksemu. W Pojanie Mikuli po stronie rumuńskiej brak nazwy wogóle, a w pozostałych miejscowościach występuje leksem *czimpoj,* jako pożyczka z rum. *cimpoi* ‘dudy’, znany również w OKAD IV, m. 11 w dwu punktach na Ukrainie w gwarach rumuńskich oraz w dziewięciu punktach na terenie Mołdawii.

W Starej Hucie wystąpił leksem *trembita* ‘trąba, trąbita’ znany w całym paśmie Karpat ukraińskich, w pozostałych wsiach *trumba*.

Dla Tereblecza charakterystyczne są dwa leksemy: *młoda* występujący obok *mloducha* ‘panna młoda’, *młoda* często występuje też w mowie potocznej w całej Polsce.

Drugi leksemem to leksem *połażniczka* ‘gałązka drzewa owocowego, służąca do składania życzeń rano w wigilię’ mająca też inne znaczenie tj. ‘choinka wieszana przy suficie’, w AJŚ m. 200 występująca w Oszczadnicy, ale i w Żabnicy k/Żywca.

Niektóre zwyczaje są wspólne dla wszystkich grup zamieszkujących region bukowiński, a różnią się tylko w czasie; zgodnie z kalendarzem juliańskim święta prawosławne obchodzone są później. Do takich zwyczajów należą np.: zanoszenie poczęstunku *za pomane*, chodzenie z kolędą – kawalerowie i mężczyźni, chodzenie po kolędzie *bratków* i zbieranie datków dla kościoła czy cerkwi, robi to *kalfa* - osoba odpowiedzialna za zorganizowanie i zbiór pieniędzy.

W zwyczajach okresu Bożego Narodzenia zachowała się do dzisiaj dawna nazwa wigilijnego atrybutu w postaci *połaźniczki.* Wyraźnie wskazuje ona teren, z którego przybyli górale na Bukowinę tj. Czadeckie. (por. mapy). Zestaw potraw wigilijnych i formy kolędowania, nawiązują do podobnych zwyczajów znanych z różnych części Polski.

Obrzęd odwiedzania domów przez chłopaków z *połaźniczkami* 24 grudnia dziś już zanikł. Jest to spowodowane tym, że obecnie w związku z budowaniem większych mieszkań stawia się dużą choinkę na podłodze. Do rzadkości należy również wieszanie *połaźniczki* przy suficie.

Obyczaj ‘wieczornych spotkań kobiet przy przędzeniu’ nazywany jest różnie:

BDD-A24340 © 2005 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:38 UTC)

Tabela: ‘wieczorne spotkania kobiet przy przędzeniu, prządki’

	DPu	SHu	Tu PMr						NSr	Pr
kłaka na prindzenie +				+	+	+				
hajzy		+								
napriontki			+		+	+				

Tabela ta pokazuje, że desygnatowi może odpowiadać w jednej wsi jeden lub dwa leksemy używane naprzemian. Najczęściej jednak na całej Bukowinie używa się w tym wypadku leksemu *kłaka* - ogólnie na oznaczenie ‘pracy wspólnej lub pomocy sąsiedzkiej’.

Słownictwo związane ze specyficznie polskimi ludowymi obrzędami jest bardzo stare. Przekazywano je z pokolenia na pokolenie razem z innymi zwyczajami których przestrzegano, by zachować ich podstawowe polskie elementy. Choć na terenie Bukowiny zwyczaje zmieniały się pod wpływem obrzędów rumuńskich i ukraińskich, to zachowały jednak sporo cech polskich.

Słownictwo z zakresu obrzędu weselnego w porównaniu z polską terminologią weselną, zawiera dużo elementów właściwych standardowemu polskiemu obrzędowi weselnemu. Wszystkie osoby, które grają główne role w obrzędzie weselnym (dramatis personae wesela) Oskar Kolberg nazywa urzędnikami weselnymi. Noszą one takie nazwy, jak: *młody lub żenich, młoducha, drużka, drużba*.

BDD-A24340 © 2005 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:38 UTC)

W środowisku językowo polskim widoczne są wpływy rumuńskie, których konsekwencje zauważalne są w różnych dziedzinach kultury. Przykładem mogą być leksemy: *czimpoj, kalfa, mosza, zestria* i ich znaczenia.

Są tez liczne zapożyczenia ukraińskie, np.: *chram, łubek, mohorycz, trembita*.

Podsumowując można stwierdzić, że:

W sferze kultury duchowej zebrano 43 leksemy:

a) 15 leksemów wspólnych z językiem polskim lub z jego formami gwarowymi,
b) 3 leksemy zgodne z terenem pochodzenia górali tzn. z regionem Czadeckiem i z pograniczem śląskim,
c) 11 zaś wyrazów – zgodnych z gwarami rumuńskimi i ukraińskimi na terenie Bukowiny.

Badania terenowe pokazują, jak wiele elementów przyniesione z Polski w XIX wieku tradycyjnej kultury ludowej dochowało się do naszych czasów w takiej samej formie i tejże funkcji. Badania pokazują także wzajemne przenikanie się kultur na tym terenie, co dało w efekcie powstanie wspólnej częściowo siatki leksykalnej z lokalną wspólnotą ukraińsko-rumuńską.

NOTE

[1]Słownik Etnologiczny pod red. Z. Staszczak, Warszawa-Poznań 1987, s. 196
[2] M. Łesiów, Kultura duchowa wsi Stara Huta w powiecie buczackim [w:] Język polski dawnych Kresów wschodnich pod red. J. Riegera, t. 2, s. 197-214
[3] K. Rutkowska, Słownictwo zimowych obrzędów na Wileńszczyźnie [w:] Język polski dawnych Kresów wschodnich pod red. J. Riegera, t. 2, s. 27-46
[4]J. Siatkowski, Karpackie nazwy trumny [w:] Procesy rozwojowe w językach słowiańskich pod red. J. Zieniukowej, Prace Slawistyczne 99, Warzawa 1992, s. 167-178
[5]Ibidem, s. 170

BIBLIOGRAFIE

AJPP – M. Małecki, K. Nitsch, *Atlas językowy polskiego Podkarpacia*, Kraków 1934.
AJŚ – *Atlas językowy Śląska*, pod red. A. Zaręby, I-VIII, Kraków-Warszawa 1969-1996.
Hrin – Б. Грінченко, *Словарь української мови*, Київ 1907-1909.
MSSP – *Mały słownik słowacko-polski,* pod red. D. Abrahamowicz, Z. Jurczak-Trojan, M. Papierz, Warszawa 1994.
SBF – K. Feleszko, *Bukowina moja miłość. Słownik. Język polski na Bukowinie karpackiej*,

BDD-A24340 © 2005 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:38 UTC)

pod red. E. Rzetelskiej Feleszko, Warszawa 2003.
SBuk *Матеріали до словника буковинських говірок*. Чернівці 1971-1979 + VII i XI w maszynopisie.
SGP – J. Karłowicz, *Słownik gwar polskich*, I – VI, Kraków 1901-1911.
SHJ – J. Janow, *Słownik Huculski*, pod red. J. Riegera, Kraków 2001.
SJP – *Słownik języka polskiego*, pod red. W. Doroszewskiego, I-X, Warszawa 1958-1968.
SRP – *Słownik rumuńsko-polski*, pod red. J. Reychmana, Warszawa 1970.
SłSE – F. Sławski, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Kraków 1952 i inne.
SW – *Słownik języka polskiego*, pod red. J. Karłowicza, A. Kryńskiego, W. Niedźwieckiego, I-VIII, Warszawa 1953.
OKAD – *Общекарпатский диалектологический атлас*, I-V, 1989-1997.
Rob – Ion Robciuc, *Raportulrile lingvistice romano-ukrainene*, Bukureşti 1996.
HPR – *Hrvatsko-poljski Rječnik*, Julije Benešić, Zagreb 1949.

Skróty

SHu – Stara Huta (miejscowość położona na Ukrainie)
DPu – Dolne Piotrowce (miejscowość położona na Ukrainie)
Tu – Tereblecze (miejscowość położona na Ukrainie)
PMr – Pojana Mikuli (miejscoość położona w Rumunii)
NSr – Nowy Sołoniec (miejscowość położona w Rumunii)
Pr – Plesza (miejscowość położona w Rumunii)
Oszcz – Oszczadnica (czadeckie)
Wys – Wysoka (czadeckie)

reg. – regionalne
tur. – turecki
rum. – rumuński
ukr. – ukraiński
ros. – rosyjski
pol. – polski
niem. – niemieckie
węg. – węgierskie
czes. – czeski
słc. – słowackie
tur.-tatar. – turko-tatarski
ogpol. – ogólnopolski
ogsłow. – ogólnosłowiański
dial. – dialektalny

BDD-A24340 © 2005 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:38 UTC)